Heemkundige Kring Dr. Croquet - Walem

MAGAZINE

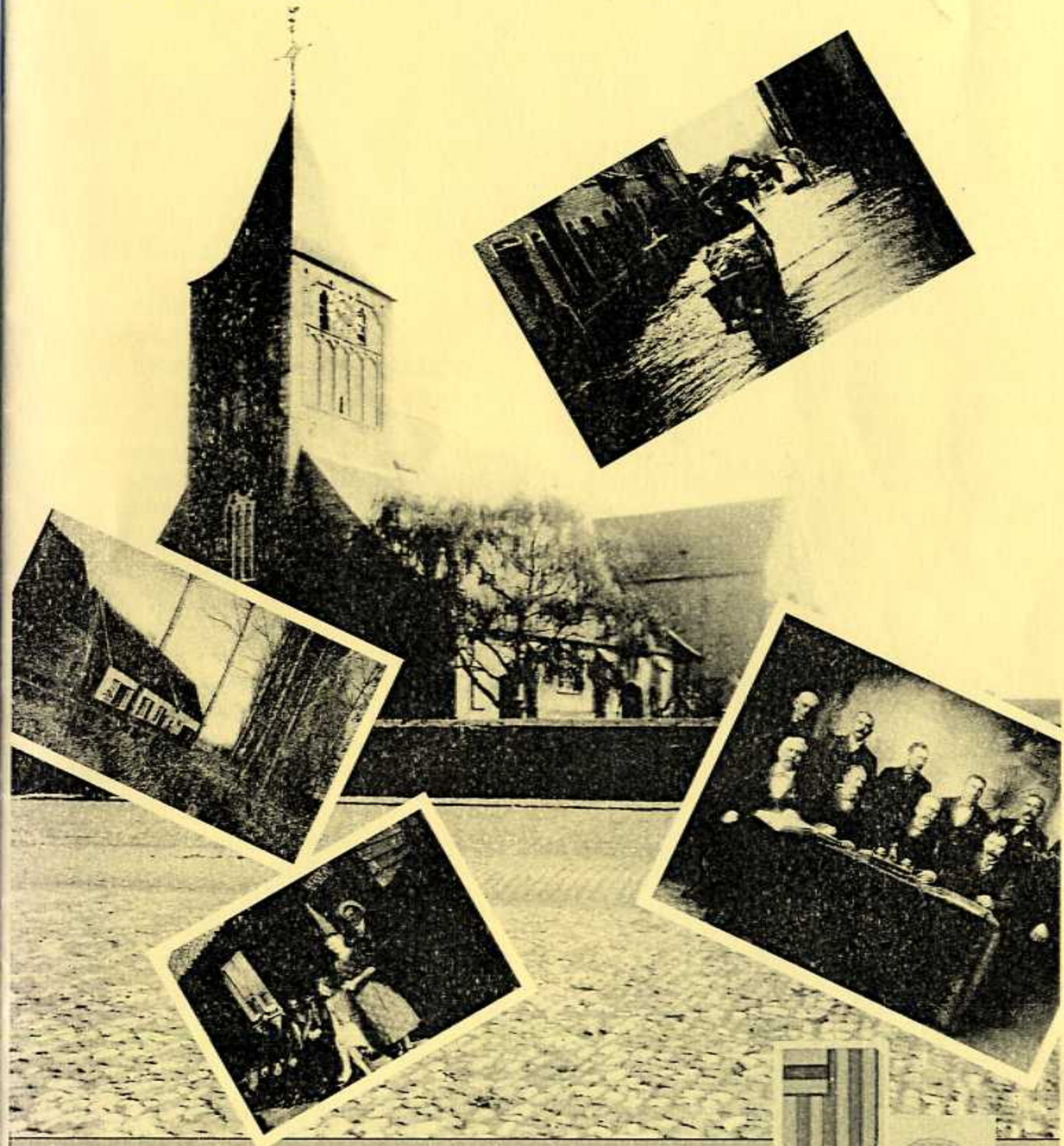

nummer 1 - herfst 2005

Colofon

Dit magazine is een uitgave van de vzw Heemkundige Kring Dr. Croquet Walem .

vzw Heemkundige Kring Dr. Croquet Walem
Kloosterstraat 76 | B-2800 Walem
heemkundewalem@skynet.be

Jaargang 1, nummer 1, Herfst 2005

Redactie en medewerkers van dit nummer:

Annick De Greve, Frans De Greve, Marc De Wever, Richard Hofmans, Hugo Rom, Tom Van Buggenhout, Maurice Van Oosthoven, Dirk Verreth

Verklaring foto's omslag

Voorpagina:

Kerk van Walem ca.1890
Overstroming van 1953
Hoeve Sander Feremans
Herberg 'Bij Flupien'
Gemeenteraad van 1902

Keerzijde:

Pastoor Bruynkens

Achterzijde:

Molen van Battenbroek

Inhoud

Editoriaal

Mijmeringen bij dit eerste nummer

De dokter en zijn kring

Dr. Croquet, wie was hij en waarom de heemkundige kring zijn naam draagt

Wazeitièna

Walems dialect geserveerd op de wijze van Van Dale in dit nummer de letters A tot E

Figurentheater

Mannen met verleden staren in hun geheugen, schimmen van toen worden terug gezichten en verhalen...

Vroeger… en nu

"Man bijt hond" achterna, een foto van vroeger en nu, wat doorstaat de tanden van de tijd en wat wordt er door vermaald

100 in het nieuws

Walem in groot en klein nieuws van 1905 uit de kranten van toen.

Verhalen uit het molenhuis

Onder het kraken van de molenwieken versmelt Dirk Verreth non-fictie en fictie

Nemtnaverondersteltna

Walem, 10 maart 2005.

Ik passeer er iedere ochtend, al enige jaren. Maar toen ik eergisterenmorgen passeerde was er iets veranderd. Voor het huis -dat er al stond van in mijn vroegste herinneringen, waren hekkens geplaatst. Het huis stond al lang leeg en de grote binnenplaats erachter overwoekerde ieder jaar meer. Als ik er langsliep was er voor mij niets bijzonders aan: het huis stond er al lang, het had er altijd gestaan. Eigenlijk heb ik er mij nooit mee beziggehouden, tot ik die ochtend de hekkens zag, en -vooral- de grote jeep die erbij stond. Mijn vermoeden groeide, er ging iets gebeuren: het was tijd voor de sloop.

Toen ik die avond terugkeerde, werd mijn vermoeden bevestigd: de eerste tekenen van afbraak waren duidelijk te herkennen. Het huis op de hoek van de Korte Zandstraat en de Koning Albertstraat zou verdwijnen, en in de plaats zou een nieuw appartementsgebouw komen. Dit is al op meerdere plaatsen in het dorp gebeurd: oude huizen verdwijnen voor nieuwe. Dit is een heel natuurlijke en gezonde gang van zaken, het dorp vernieuwt, nieuw vermengt zich met oud en het vormt gedurende een bepaalde periode het gezicht van de straat, de wijk, het dorp.

In zijn vroege jeugd leert men zijn omgeving kennen. Men leert de weg naar school: eerst door mee te lopen aan het handje, daarna weet men punten te herkennen, tot op het moment dat de volledige weg in het hoofd kan nagestapt worden, meestal met alle details die erbij horen. Dat is een belangrijk moment, zoals de straten zijn op dat ogenblik, zo markeert de kleine man (of vrouw) zijn eigen nulpunt, dat voor hem/haar het begin der tijden is. Wat ervoor was, heeft hij/zij niet gekend, alles wat nadien wijzigt "is niet meer hetzelfde".

Voor mij is dat ook het geval met het grote hoekhuis dat men nu sloopt: het was er altijd en nu gaat dat stuk van het decor veranderen. Bovendien ontdekte ik bij mezelf dat er veel herinneringen vasthangen aan dat huis.

In het grote hoekhuis woonde Clement en "Marthe van de Vinus". Als kind werd ik door mijn moeder gestuurd, om er aardappelen te gaan kopen, want op de grote binnenplaats verkochten ze ondermeer aardappelen. Marthe ontving je dan vriendelijk aan de achterdeur van de keuken en vulde de tas met aardappelen, terwijl ze honderduit sprak. Dat was een bijzonder gave van Marthe: ze was zeer goed van de tongriem gesneden. Binnen in de keuken zat Georges, een handlanger van Clement en de broer van Marthe. Een stil figuur met een onafscheidelijke pet op, ik heb hem nooit iets weten zeggen.

Dit in tegenstelling met Marthe. Ze wist veel omdat er wel wat volk langskwam, maar ook omdat ze de kunst van het onderhoudend babbelen zeer goed onder de knie had. Ze hield je in een figuurlijke houdgreep, waaraan haast niet te ontkomen viel, tenzij je min of meer kordaat naar de smeedijzeren poort wist terug te schuifelen. Marthe babbelde graag, om het gesprek steeds weer te verlengen, hernam ze steevast het gesprek met de woorden "Nemtna veronderstelt na". Hiermee lanceerde ze een volgende hypothese, om een nieuw onderwerp voor het gesprek aan te snijden.

Ook nog zo'n herinnering uit de tijd van mijn jaar "nul", is dat Clement instond voor de vuilnisophaling in de gemeente. Dat was voor de fusie met Mechelen. Hij reed dan rond met een open vrachtwagen waar al het –toen nog- ongesorteerde huisvuil werd in opgehaald. Iedereen mocht toen nog zijn eigen vuilbakken hebben. Als het ophaaldag was, bood de straat een kleurrijke ietwat chaotische aanblik, die verdween als de camion met Clement aan het stuur gepasseerd was. Met de fusie werden de vuilbakken gestandaardiseerd: zwart-grijze bakken met een geel nummer. De open wagen van Clement werd vervangen door een gesloten exemplaar: vast hygiënischer, praktischer, gestroomlijnder….

Clement, Marthe en Georges zijn reeds enige jaren overleden. Het huis dat het decor vormde waarin ik ze gekend heb, heeft hen enige jaren overleefd, tot nu dus. Voor mij verdwijnt daarmee een ankerpunt, waaraan herinneringen vasthangen. De mist van de tijden en de geschiedenis komen vanuit de verte opzetten. Met dit editoriaal geef ik de herinneringen echter een nieuw ankerpunt. Deze eigen getuigenis moet ook de bedoeling van dit tijdschrift illustreren: nieuwe ankerpunten maken voor herinneringen die anders misschien volledig verloren gaan.

Nemtna veronderstelt na- dat we met dit tijdschrift licht laten schijnen in de mist van het verleden, omdat het zinvol is om te weten 'hoe het nu juist was', omdat verhalen van gewone mensen in de stroom van het leven en de geschiedenis zeer boeiend kunnen zijn en dat ze ook mensen uit de 21ste eeuw nog kunnen raken. Wij beleven veel plezier telkens we een 'nieuw' stukje verrassende geschiedenis ontdekken: potscherven, briefkaarten, krantenartikels… Nemtna veronderstelt na, dat we dat plezier via dit tijdschrift kunnen delen .

Ja … dan…., dan is het echt een plezier om dit tijdschrift te maken en misschien wordt het dan in Walem wel iets dat je absoluut moet gelezen hebben! Allee nemtna veronderstelt na!

Wij wensen jullie alvast veel leesplezier!

Vanwege de heemkundige kring.

P.S. Breng-de gij nog een zak van 5 kilo patatten mee! En zet ondertussen de vuilzakken buiten, ook de blauwe zak...

✎tvb- 📷hr

De dokter en zijn kring

Dat een heemkundige kring in zijn naam verwijst naar een dokter dient wat toelichting. In deze bijdrage lichten we toe wie Dr. Croquet was, waar hij vandaan kwam, wat hij met Walem en heemkunde te maken heeft.

Wat drijft een aantal enthousiastelingen om de dokter -meer dan een eeuw na de dood- te vereren met een kring die naar hem genoemd is.

"Den achthonderd" of hoe de geest uit de fles ontsnapte…

In 2003 werd in het kader van de activiteiten rond 800-jaar parochie Walem een tentoonstelling georganiseerd: het was een overzicht van foto's, materiaal, aandenkens, getuigenissen, die zorgvuldig gerangschikt werden in twee lokaties en meerdere lokalen.

De voorbereiding van de tentoonstelling startte heel voorzichtig met een zoektocht naar materiaal. Maar eens de geest uit de fles ontsnapt was, werden meerdere personen aangestoken en alles kwam in een stroomversnelling terecht. Haast koortsachtig werd gezocht: op zolders werden beeldjes gevonden, in metalen doosjes, diep in schuiven, werden oude foto's teruggevonden, fotoboeken die jaren ongeopend bleven werden van boekenplanken genomen. Eén van de spannendste zaken was het fotofilmpje dat tientallen jaren onontwikkeld was gebleven.

De tentoonstelling werd uitgebouwd door mensen met een Walems verleden, gedreven door de koestering van hun jeugdherinneringen, legden ze zorgzaam hart en ziel in de opbouw van de tentoonstelling.

De tentoonstelling werd een succes: van heinde en verre kwamen de uitgezwermde zonen en dochters van Walem en de Walemnaars zelf kijken… en ze kwámen niet alleen, ze kwámen terug, sommigen zelfs meerdere malen omdat ze niet alles hadden gezien. Het was een ideale plaats om herinneringen op te halen en oude bekenden te ontmoeten, tot grote voldoening van de tentoonstellingbouwers.

De afbraak was een moeilijk moment, als een kater na een groot feest. En bovendien was er al dat materiaal, moest dit in een grote koffer om binnen 100 jaar terug boven gehaald te worden of ... zouden er andere dingen mee kunnen gebeuren.

En zo onstond de heemkundige kring Dr. Croquet.

Er bestaat geen foto van August Croquet, maar wel van zijn zoon Leopold. Op deze foto in de functie van gemeentesecretaris.

hum …Heemkunde ?

Heemkunde is de "studie van het heem". "Heem" is een oude term voor huis of thuis. In de jeugdbeweging wordt het begrip gebruikt om het lokaal aan te duiden waarin men thuis is.

Het Nederlandse woord heeft echter dezelfde oorsprong als het Duitse woord "heimat", dit woord heeft geen echte verklaring doch

je kan het best omschrijven met alles wat te maken heeft met je huis, je thuis, je straat, je familie, je omgeving je dorp, je voorouders…….. .

Heemkunde is dus de studie van alle informatie omtrent het verleden van een bepaalde plaats. Het doel is bijgevolg het opslagen en catalogeren van dergelijke informatie, maar in de eerste plaats die informatie delen met anderen via alle mogelijke kanalen: tijdschriften, boeken, internet, uitstappen, thema-avonden.

… en wie is Dr. Croquet?

August (Augustinus Henricus Laurentinus) Croquet werd op 19 december 1810 in Brussel geboren. Volgens bepaalde bronnen kwamen zijn ouders uit Wallonië, hoewel recent onderzoek mogelijk in een andere richting wijst. Reeds zeer vroeg betoonde hij interesse voor geneeskunde, dus trok hij in 1827 naar Leuven om geneeskunde te gaan studeren. In Leuven concentreerde hij zich niet alleen op het studeren, want hij trouwt er ook met Joanna Corsouls. Zijn kinderen werden in Leuven geboren, en hij studeert er af in 1835.

Huis van Bethleem. Gebouwd door August Croquet, hedentendage notariswoning

In zijn studententijd kwam hij in contact met Edward De Knijff. De Knijff was de eigenaar van het kasteel dat zich in het domein van de voormalige abdij van Roosendael bevond. In Roosendael was er geen abdij meer sinds de Franse Revolutie, de gebouwen werden wel als kasteel voor gegoede burgers gebruikt.

De Knijff lokte hem naar Walem. Dat was toen een dorpje van 700 inwoners waar nog nooit een dokter was geweest. Toen in die tijd had een dokter niet zo veel werk, de antibiotica was nog niet uitgevonden en de meeste mensen waren niet zo snel ziek en hadden hun eigen grootmoeders-middeltjes om te genezen. De dokter moest dus wel wat vrije tijd hebben overgehad, en die wist hij zonder probleem in te vullen.

'T LAND
VAN
DUFFEL
GESCHIEDKUNDIG BESCHRYF
VAN
DUFFEL, WALHEM, S^T CATALYNE-WAVER
Titelblad van het handschrift van Dr. Croquet

Dr. Croquet woonde in het dorp. Tot 1860 huurde hij een historische woning aan de brug van Walem, die "De Vergulden Bargie" noemde. In de gevel van de woning deed hij enkele kanonballen in metselen, die dateerden van 1794 , uit een gevecht tussen de Engelsen en de Fransen. Nadien bouwde hij op de plaats van het oude "pannenhuis" een nieuwe woning dat hij Bethleëm noemde, en wat vandaag het notarishuis is.

De dokter werd verkozen tot lid van de gemeenteraad in 1839, en in 1845 wordt hij benoemd tot gemeentesecretaris en ambtenaar van de burgerlijke stand. Hij verkreeg het oude wapen van de "Vrijheid Walem" terug.

De dokter gooide zich ook in het verenigingsleven in Walem: hij richtte de aloude St. Sebastiaans-gilde –een boogschuttersvereniging- opnieuw op en verkreeg van hogerhand dat er opnieuw een jaarmarkt in Walem mocht georganiseerd worden. Deze jaarmarkt is slechts een twintigtal jaar geleden verdwenen.

Wie zich als boogschutter niet kon waarmaken, vond misschien zijn gading in de vereniging Terpsichore die zich richtte naar voordracht en zang. Van deze vereniging was Croquet de stichter. Lukte het ook niet echt met woorden en gezang, dan kon de Walemse inwoner het proberen met muziekinstrumenten, want ook de fanfare Concordia werd door Croquet opgericht.

Hoewel waarschijnlijk vermoeid van de gemeentepolitiek, het boogschieten, zingen, voordragen, musiceren, was zijn geliefkoosd tijdverdrijf, het lezen en ordenen van de oude archieven van Walem, die zich op de de zolder van het gemeentehuis bevonden. Zo ordende hij niet alleen het archief van Walem, maar ook dat van de Polder, het kerkarchief en Battenbroek.

Zijn capaciteiten moeten ter ore zijn gekomen van hogere instanties, want hij kreeg van de minister van Binnenlandse Zaken de opdracht om ook de archieven van Duffel, St. Katelijne Waver en Lier te archiveren. Al dit werk resulteerde uiteindelijk in een lijvig boek dat hij schreef over de geschiedenis van Duffel, Walem en St-Katelijne Waver. Het werd nooit uitgegeven (waarschijnlijk omdat er te weinig inschrijvers waren), en het is alleen bewaard als een handschrift in de koninklijke bibliotheek in Brussel. Samen met zijn zoon Leopold heeft hij ook stambomen van voorname families opgemaakt.

Toen zijn echtgenote in 1874 door een beroerte werd getroffen, werd het voor hem zeer moeilijk. Hij leed zelf aan een hartziekte waaraan hij in 1875 (op 65-jarige leeftijd) bezweek. Hij werd begraven op het kerkhof van Walem. De grafzerk is een sober monument dat op 28 september 1914 vernield werd door Duitse granaten.

Door de heemkundige kring te noemen naar Dr Croquet, willen we een eerbetoon brengen aan de duizendpoot die de basis heeft gelegd voor iedere verdere studie van het verleden van Walem.

✎ hr - tvb

Grafmonument van August Croquet en zijn echtgenote Joanna Corsouls. Dit bestaat niet meer, het werd vernietigd door Duitse granaten op 28 september 1914

Als u lid van de kring wenst te worden, volstaat het om de som van € 6,- te storten op rekeningnummer:
733-2426000-60

In ruil hiervoor ontvangt u dit tijdschrift gedurende één jaar.
Wil u meewerken aan dit tijdschrift, of wenst u een andere actieve rol in de kring op te nemen, contacteer dan de voorzitter:
Hugo Rom - 015/20 41 24 - hugo.rom@skynet.be

Groot Woordenboek van Walems dialect

In Walem worden in de omgangstaal heel wat typische woorden en uitdrukkingen gebruikt waardoor wij –zonder verpinken— durven stellen dat er een eigen Walems dialect bestaat. Vele van deze woorden geraken in onbruik. Dringend tijd dus om ze eens op te lijsten en te verklaren, voor hen die zich aan het Walemse dialect willen wagen. In afwachting van een uitgave van Assimil Walems voor inwijkelingen', alvast deze kleine syllabus van Walemse uitdrukkingen en woordspelingen, verzameld door Frans De Greve

Vele van deze woorden zijn Gallicismen, typisch voor het verfranste Vlaanderen van de 19de en eerste helft van de 20ste eeuw. Hoewel sommige uitdrukkingen in de hele Mechelse regio courant waren, zijn er toch dikwijls sterke fonetische verschillen. In de mate van het mogelijke worden deze toegelicht. Het eerste deel beperkt zich van de letter A tot en met de letter E.

A

abelewa
oorveeg
abjaar
eigenaardig persoon
afblotten
afschilferen (van verf bv.)
"akkoizje"
een voordelige zaak of koop
alheust
binnenkort
allebotte
herhaaldelijk
ambras
ruzie
antraase
ontroering
apprense nemen
aanstalten maken tot
asprès
moedwillig
asserante vent
brutale, zelfingenomen man

B

bakker
meikever met een "witte" vleugel
barreng
beitel
basseng
ketel (Fr. bassin)
bebbe
troetelnaam of iemand die voorspraak heeft (bv. "den bebbe van de klas")
bebber
kin; aangezicht
"k zal a is nen klop oep aven bebber geve se"
bediêment
binnenkort
bedeurvendans
iemand die door steeds toe te geven flauw is en weent of mokt als hij of zij zijn/haar goesting niet mag doen
bees
1. snoepje
2. simpele vrouw ("wa een bees is da")
begankenis
toeloop (zou verwant zijn met "bijwegen" = al biddend rond of naar een godsdienstige plaats gaan, bv. het bijwegen rond het Lazaruskapelleke op Lazernij of op "bijweg" naar Scherpenheuvel of Lourdes…)
"begeuzze"
minderwaardig spul
bekan
bijna
béleke
prentje of beeldje
berrevoets
blootsvoets
beustel
borstel
beuz
1. scrotum
2. beurs
beuzze geven
vlug iets doen
beuzelen
liegen ("a beuzelt da-em zwet zie")
bezeke
1. meisje simpel van geest
2. snoepje

bitskoemer
onnozelaar
blaffetuur
raamluik (meestal 2 voor 1 raam)
blekke
In zijnen - staan
1. naakt
2. Zonder geld zitten
- tien
koekentien

blenzen
lage kaarten (van de twee tot de tien)
bleutsje
blaadje (om sigaret te rollen bv.)
blijèk
beemd of stuk grasveld om linnen te bleken na het wassen
blijtsmoel
iemand die weent om het minste
bo
boterham
bodding (podding)
pudding
bohémelo
zigeuner
boning
gedroogde en gezouten haring
bossenellekes
meiklokjes
borreput
waterput
braa
erg (bv. "het is braa kaat")
branzjelet
armband
brakkejo
iemand die in houten simpele woning of woonwagen woont
buffelen
gulzig en veel eten

C

charletang
kwakzalver
cuizzeniej
fornuis

D

dabberen
trappelen, bv. "wa zêde gij na in da slijk aan 't dabberen"
dempig
kortademig, bv. "'k ben dempig geten"
deurpel
drempel
dikkoppekes
kikkervisjes
dijrlijk
ziekelijk (bv. "wa zie d'er dijrlijk oit")
do
1. onnozelaar
2. muzieknoot
doefes zitten
afgemat zijn
doodsbeleke
dankkaartje bij begrafenis
dressen
1. Snel lopen (bv. "hij dreste van schrik weg")
2. Water of vloeibare stof spatten
dweyzerik
dwarsligger, bruut iemand

E

echel
bloedzuiger
echtigentechtig
echt waar
efkes
eventjes
eivereks
tegendraads, averechts
êkel
eikel
erremettig
armoedig
erremoei
armoede
(m)errenbol
knikker (Mechelen-stad zegt vooral "merrenbol")
erreuzze
ergernis

fdg

Walemse volksfiguren uit de 20ste eeuw

Zoals in elke dorp woonden er in Walem in de vorige eeuw mensen die door iedereen gekend waren. Op een of andere manier staken ze boven het gewone uit: door hun uiterlijk, door hun gewoontes of door hun eigen manier van in het leven staan. Met het dorp als decor speelden ze hun eigen rol en gaven dynamiek aan het stuk. Op de jonge mensen die hen bezig zagen, hen kenden en ontmoetten, lieten ze een blijvende indruk na.
Nu vele jaren later zijn die jonge mensen van toen, mannen met een verleden geworden. Wanneer ze beginnen te staren in hun geheugen, komen uit de wazige sluiers de beelden en de geluiden van toen terug. De herinneringen toetsen ze bij elkaar af, wat dan weer nieuwe herinneringen oproept uit een verre, andere hoek van het geheugen. En zo langzamerhand –zoals een schilderij ontstaat uit vegen verf- worden de herinneringen samengelegd: het wordt een verhaal, een reeks bijzonderheden, een gezicht met al zijn details…. Maurice Van Oostboven en Frans De Greve sprokkelden deze eerste reeks van volkse Walemse figuren uit de vorige eeuw bij elkaar .

De Goks (Baetens)

Een vrijgezel die zijn vreugde in het bier zocht. Het was een gesloten man, volledig in zichzelf gekeerd. Hij was een donker, geblokt type met donkerbruine ogen, pikzwart haar; dikwijls gekleed in een blauw werkvestje.

Als kind hadden we wel wat schrik van deze man, die meer dronken dan nuchter was.

Hij is dan ook ter hoogte van "Bok Guillaume" onder een auto terechtgekomen. ✐ mvo - fdg

De Pets (Rombauts)

Was een sjofele figuur die constant door de straten dwaalde op versleten "basketbalsloefkes" en gekleed in een lange versleten jas. Hij deed voor iedereen die het hem vroeg boodschappen om wat drinkgeld te hebben. Ook hij was een bekende in de toen tientallen herbergen in Walem. Hij aanvaardde iedere job. Hij draaide ook de orgels van Charel Vloeberghs en de gebroeders Teugels (orgels tot over de grens bekend !).

Hij overleed in het OCMW Mechelen in alle vrede, goed gewassen en goed gekleed… ✐ fdg - mvo

De Max (August Janssens) (°1878 - +1955)

Hij behoorde tot één van de grootste Walemse families: Janssens.
In tegenstelling tot de meeste andere volksfiguren was mijn grootvader gehuwd, en wel met Virginie Hellemans (een andere grote Walemse familie). Hij had 4 kinderen: Cyrilla (op 30 maart 100 jaar geworden !), Jeanne (mijn moeder), Maria en Albert (Beire de coiffeur).
Ik herinner mij mijn grootvader als een zeer ludiek man. Uren konden we naar zijn heldendaden van '14-'18 luisteren. Hij was een 100% levensgenieter (vooral aan en rond de togen); dit was niet altijd naar de zin van zijn 3 dochters en zijn ongetrouwde zoon "den Beire". Deze laatste was trouwens ook niet vies van een pint, laat staan een aria of een dans…

Door het flinke drinken en overdreven zoutgebruik had hij een zeer hoge bloeddruk. Toch kende hij geen grenzen eens bij de Stro of in de Rondehoek beland. Hij danste, zong, imiteerde als de beste. Hij dronk, at en maakte plezier zoals we het op een schilderij van Breugel zien.

Bij gebrek aan efficiënte medicatie moest hem telkens op een maandag (hoe zou dat komen ?) hoogdringend 3 x 1 à 1½ liter bloed afgetapt worden. Twee dagen later was hij beter… Zaterdag en zondag was het weer feest.

Toen ik later zelf dokter was, spraken mensen van Rumst, Elzestraat, Katelijne me aan als "Frans van Jeanne van de Max". Ze kenden de Max als de levenslustige broodvoerder met zijn paardje Max. Overal was hij graag gezien. Voor en tijdens WO II bekleedde hij ook de functie van gemeenteraadslid in Walem. Hij was een goede vriend van burgemeester en notaris Van Genechten. ✐ fdg

In het najaar van 2005 publiceert de Heemkundige Kring Dr. Croquet het fotoboek

"Van Waelhem tot Walem"

Klein in oppervlakte, groot in zijn historie
ca. 350 pagina's met 760 foto's en documenten

Een ideaal eindejaarsgeschenk!! Meer info volgt!!

We bevinden ons op de Koning Albertstraat ter hoogte van de Galgenstraat (nu Noordveld). De fotograaf staat met zijn rug naar de brug gekeerd. De hele straat is dan nog gekasseid en de straatverlichting is over de hele straat gespannen. Aan beide kanten zijn er voetpaden, een fietspad is er enkel aan de linkerkant, voor de beide richtingen. De elektriciteit ligt bovengronds. De fotograaf heeft zich op de tramsporen gewaagd. Het verbodsbord drukt uit dat parkeren op de tramsporen verboden is, hoewel dit toch genuanceerd wordt in de tekst bovenaan: "meer dan vijf minuten". De tram kon toen nog vijf minuten opgehouden worden.

Centraal wordt de aandacht getrokken door de luifel van de winkel van Prosper Op de Weert. Een vrouw en haar dochtertje gaan de winkel binnen. Verderop is er een tweede luifel van café 'Stad Antwerpen' met reclame voor Maes Pils. Ook centraal staat de danszaal Valentino..... Hier schonken ze ander bier (Supra) Helemaal achteraan is er een reclamebord voor sigaretten: Tigra. Rechts het notarishuis ... Een postbus... Een man op een scooter, een vrachtwagen...

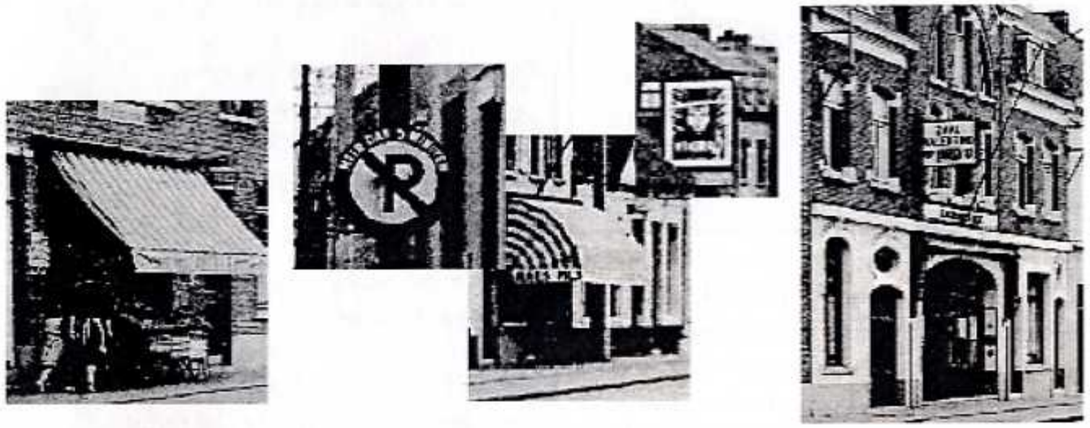

Wagens domineren het beeld, en niets herinnert er aan dat hier ooit een tram passeerde. Maar toch is de straat duidelijker smaller, de kasseien zijn vervangen door asfalt, er zijn fiets- en voetpaden aan beide kanten, voorzichtig is 'groen' geïntroduceerd in het straatbeeld. In 1955 verbood men van langer dan 5 minuten te parkeren, nu heeft de stilstaande wagen zijn eigen stek gekregen. Er zijn geen kabels meer zichtbaar, die zijn ondergronds gegaan. De straatverlichting overspant de volledige straat niet meer, maar is vervangen door metalen lantarens die op de huizen zijn vastgemaakt.

De winkel is weg, en ook de danszaal, het café is nog terug te vinden, maar staat te koop. Reclame voor roken is ondertussen uit den boze, want nu gaat men er –meer dan ooit– dood van. Geen reclame voor Tigra meer, op de gevel kan men echter nog steeds zien dat er een reclamepaneel gehangen heeft. De lage gebouwen zijn verdwenen. Het notarishuis is nog steeds herkenbaar gebleven, hoewel het –en je kan het op deze foto niet zien– aan een nieuw leven is begonnen.

tvb

100 jaar in het nieuws

Wat waren exact honderd jaar geleden de grote en kleine gebeurtenissen uit het dorp Walem die het nieuws haalden. De beste bron om dat te achterhalen zijn de kranten van die tijd. In 1905 was het verschijnsel krant reeds goed ingeburgerd, het was het voornaamste middel om nieuws te verspreiden.

Een krant bestond uit veel minder bladzijden dan nu, maar het verspillen van witruimte was uit den boze: de teksten werden zuinigjes in een kleiner lettertype gedrukt. De verschillende artikels stonden dicht bij elkaar en werden zo compact mogelijk geschreven.

De "Gazet van Mechelen" uit 1905 vormt een eerste , uitgelezen vertrekpunt om nieuws over Walem terug te vinden. Hugo Rom en Richard Hofmans gingen door een jaargang 1905 van de "Gazet van Mechelen", en vonden onderstaande artikels.

De artikels hebben een bijzonder cachet omdat ze -uiteraard- geschreven zijn in het gedateerde taalgebruik van 1905.

VRIJDAG 7 APRIL 1905

WAELHEM- SCHIP GEZONKEN (Bijz. Br.) Maandag tegen den avond brak den kabel van het schip van den heer A. Jongenpier, welk dwars geslagen werd en half doorbrak.Het vaartuig zonk onmiddellijk. Men is reeds volop bezig aan't baggeren om het schip te kunnen boven halen.

G.V.M.

DONDERDAG 6 JULI 1905

VERSCHRIKKELIJK ONGELUK OP DEN BUURTSPOORWEG TE MECHELEN

Woensdag morgen, rond 7 ½ ure, heeft Er nabij het Oefeningsplein, Antwerpsben-Steenweg, een verschrikkelijk ongeluk Plaats gehad op den buurtspoorweg van Mechelen- Boom.
De genaamde Voet Joannes , metser ,we-Duwnaar met verscheidene kinderen, Wonende te Waelhem , kwam naar Mche-Len gereden en wilde aan het oefeningsplein Van den tram springen, terwijl deze nog Voortstoomde. Hij miste, viel en het rech Terbeen werd glad overgeslagen.
Het slachtoffer werd in een naburig huis Gebracht en verzorgd door M. Verelst. Voet 's later naar het gasthuis van Mechelen vergevoerd.
Hij verkeert in bedenkelijken toestand.

G.V.M.

Ook in 1905 school een ongeluk in een klein hoekje. Joannes Voet brak zijn been door van een rijdende tram te springen. Als je dit leest, zie je het allemaal voor je ogen gebeuren. Met een beetje fantasie kan je de gebeurtenissen reconstrueren: een metser die om halfacht 's morgens op weg gaat naar zijn werk; ongeduldig en een beetje overmoedig springt hij vanaf het open terrasje uit de tram. Er moet iets geweest zijn dat hem uit zijn evenwicht bracht: we kunnen enkel gissen -enfin- hij komt slecht terecht. ... en dan is er dat "overgeslagen" been, dat klinkt zo vreselijk dat de plastische voorstelling ervan je toch even doet rillen.

De gevolgen voor Voet waren in 1905 waarschijnlijk ernstiger dan wanneer zo'n ongeluk vandaag zou gebeuren. In 2005 zou men dit als een arbeidsongeval (van en naar het werk) kunnen beschouwen, zodanig dat het slachtoffer (werknemer) een uitkering kon genieten tot hij hersteld zou zijn. Waarschijnlijk niets van dat in 1905: mogelijk heeft weduwnaar Voet samen met zijn verscheidene kinderen in 1905 zwarte sneeuw gezien. In dat opzicht is het inderdaad een "verschrikkelijk" ongeval. Let op: we maken hier veronderstellingen! Mogelijk bestaat er nog ander materiaal om op deze vragen antwoorden te krijgen....

tvb

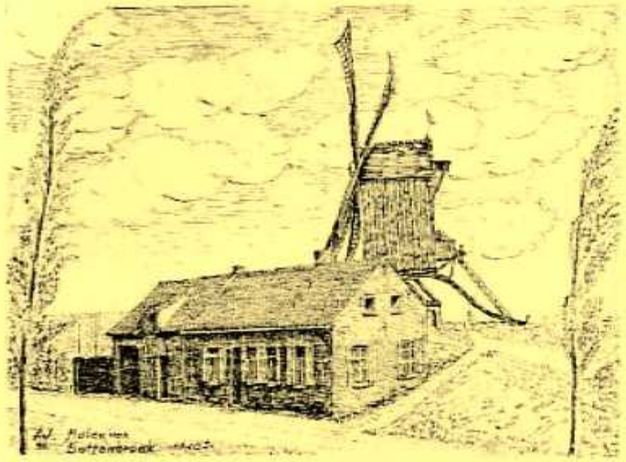

Verhalen van rond en om de molen van Battenbroeck

(kroniek uit een lang geleden en lang gelogen tijd)

De zomer van 1911 was prachtig, zonnige dagen in overvloed. Vele , voornamelijk Franstalige soldaten, gekazerneerd in het Fort van Walem, brachten tezamen met hun gezin, menige zonovergoten zondag door in de toenmalige herberg ' het molenhuis ' aan de molen van Battenbroeck.

Omdat zoveel soldaten de herberg bezochten en er zoveel Frans werd gesproken , werd de drankgelegenheid door de Walemnaars ook wel eens smalend ' het klein kasteeltje ' genoemd, wat behalve een verwijzing naar het Brussels klein kasteeltje , ook nog een verwijzing inhield naar het iets verder gelegen 'echte' Kasteel van Battenbroeck.

En terwijl vader en moeder genoten van een frisse ' Battenbroecker ' (1), speelden de Franstalige kinderen in en rond de molen , de dijk en het overvloedig aanwezige groen , allerlei spelletjes. Vooral ' jouer à cache-cache ' (pour les Flamands : verstoppertje spelen) was in die periode een zeer geliefd tijdverdrijf.

Op een Antwerps terras vertelde een zekere Esther mij in die tijd tientallen keren in en rond de molen van Battenbroeck ' cache-cache ' te hebben gespeeld en telkens haar Franstalige vriendjes haar schuilplaats hadden gevonden , riep men luidkeels : là , Esther est là . (pour les Flamands: daar , Esther is daar)

De kreet ' là , Esther est là ' weerklonk zo dikwijls , dat Esther uiteindelijk deze uitroep als bijnaam kreeg. Là Esther est là , wat later , bij de vereenvoudiging van de Franse spelling in 1926 werd omgevormd tot ' La Esterella '.

Op datzelfde terras , maar bij een tweede ' bolleke ' vertrouwde Esther mij toe dat zij daar en toen de inspiratie opdeed voor de eerste en tevens originele versie van haar levenslied ' Oh lieve ouwe molen '. Later herwerkte zij de tekst tot ' Oh Lieve Vrouwe Toren ' en werd hiermee een gevierde ster.

Hieronder echter de originele , Battenbroekse tekst van Oh Lieve Vrouwe Toren:

Oh lieve , ouwe molen

In 't Battenbroeksche groen
Gansch bloot en niet verscholen
Want wind hebt gij van doen
Oh lieve , ouwe molen
Kom maal met zacht gekraak
Het graan en ander koren
Voor ' Meen ' en voor ' Vervaek ' .(2)

Oh lieve , ouwe molen
Met 't zicht zo weids en breed
Op 't kerckhof van Verholen (3)
En d' oevers van de Neeth
Oh lieve , ouwe molen
Met 't zicht tot op de ' met ' (4)
In uwen buik verscholen
Den uitkijk van 't verzet.

Bij het vallen van de avond trokken de Franstalige soldaten , licht beneveld door de vele ' Battenbroeckers ' terug richting Fort.
Zij wierpen een laatste, bewonderende blik op de molen van Battenbroeck , die fier en trots pronkte tegen de rooddoorlopen horizont van de ondergaande zon en zeiden :

' C'était merveilleux , on a bien rigolé au Moulin Rouge de Battenbroeck ' (5)

1. Battenbroecker: zwaar Mechels bier , te vergelijken met Gouden Carolus , wordt nog steeds gedronken op de vergaderingen van het Polderbestuur Battenbroeck
2. ' Meen ' en ' Vervaek ' : befaamde , maar helaas verdwenen Walemse bakkers
3. 't Kerckhof van Verholen ' : gebouw en weide waar oude en versleten boerenkarren werden gestald , werd nog later een grasfabriek
4. ' de met ' : de Mechelse Grote Markt
5. ' t' was plezierig en plezant in de ' moulin rouge ' van Battenbroeck '

dv

Na het succes van vorig jaar organiseert de Heemkundige Kring Dr. Croquet opnieuw een dag zonder afwas die doorgaat in "D'Oude School".
Noteer alvast in uw agenda:

zondag 20 november 2005

Iedereen van harte welkom !!!

v.u.: Heemkundindige Kring Dr. Croquet vzw | Kloosterstraat 76 | B-2800 Walem
heemkundewalem@skynet.be